

DIURNALU GLUMETIU SOCIALE-POLITICU-TOCU.

F6'a ac6a'a va esi de trei ori pe luna, in 10. 20. 30-a di pone la regulare; 6ra de a-ici in colo o data pe seplemana, ca si pone aciolea: Martis6'a. — Prenumeratiu nile se priimescu in tote d6lele.

Pretulu pentru Ostron6u'a: pre anu 6 fi. pre 1/2 de anu 3 fi. pre unu trilmu 1 fi. 50 cr. 6ra pentru sbainetute: pre anu 8 fi. pre 1/2 de anu 4 fi. pre unu trilmu 2 fi. in v. a.

Tote scodienile si bonii de prenumera-
tiune sunt de a se tramite la Redacti-
nea diurnului:
Aradu, strat'a Teleki, nrulu 27.

Inseritiunile se priimescu cu 7 cr. de
linia, si 30 cr. tace timbrale.
Unu esempluriu costa 15 cr. si se p6te
cap6ti in librari'a lui M. Klein jun
d'in Aradu.

Forti'a de m6garisare.

Forti'a de m6garisare
S'a votatu si s'a priimitu,
Spre indestulirea mare
Aceloru ce-o-a doritu.

*

Mih6l Kan6sz-l6 vitielu-spanu,
Veteranu m6garisatu,
Cu-asta data fu laudatu,
Si de Tus'a decoratu
Cu-ordulu „**Mare Ciartatanu.**“

*

Forti'a de m6garisare
S'a votatu si s'a priimitu;
Merge vestea 'n lumea mare,
C6 romanulu a peritu! . . .
6r' romauulu susu si tare
Striga 'n lume c6: ho, ho!
Forti'a de m6garisare
P6te s6 om6ra-unu bou,
Cum e Mih6l Kan6sz l6; —
D6r' romanulu celu euratu
Nu s'a d6 neci candu legatu! . . .

3-p'a.

„Nasc6fori'a“ tiganesce.

Marije, ko adyal pro swetosz le szomnakune
d6wlesz, radiszalyav tut; o raj hin tuha; tu bachtalyi
szal maskaro romnyija, the bachtalo hin o dzsiv tre
pereszkre, bo amenge andyal pro swetosz le szom-
nakune dewlesz, ko amare rodzsia Cindyasz.

O Fabula.

— In tiganesce. —

Asinulu morbosu si lupulu.

„Ruv avlyasz kija szam6risz,*) kana hasz andro
naszvalyipen szuto. Chudindyosz pre leszte, pchucse-
lasz lesz: „kirveja! kaj tut dukal?“

Pehenel o szamarisz: „kaj man chudeha, odoj
man najbuter dukal. Nane lacesz tuke the pacsal.“
Ehi gadzsie, szavenge ehin jabdzsini andro muj, a
jedosz andre jilo.“

— In romanesce. —

Lupulu a venitu la asinu, pecandu jacea bolnavu.
Punendu-se lunga elu ilu intreb6: „pretene! unde te
d6re.“ Asinulu respunde: „unde me vei atinge tu:
a-colo me d6re mai tare. Nu-e bine s6 ti se cred'a
tie.“ Se afla 6meni, cari postedu mniere in gura d6r
in anima — veninu!

Da! li-o-am spusu-o . . .!

— In balulu romanescu d'in Clusiu. —

Cu celu lefatu de la statu,
Stipendiasiu de la Blasiu, —
Mai de frunte 'n comitetu,
Nu pre bas'a de decretu. . .
Ci pr'in voturi potrivite,
Cascigate cu merite:
N6a zloti am reschiratu,
Postulu, mi l'am usurpatu!
Au nu-i acest'a meritu
Eluptatu si dobenditu?!
D6r' mai am inca-unu reputu
D'in sal'a de la redutu,
Cu concertulu ce l'am datu,

Totu in publicu castigatu!
Trei fetiori romani ploiați,
De petrecere 'ncantati,
In „Ardelén'a“ jucandu,
Chiuiau mereu strigandu:

- a) „Pe sub mana
Cà-e romana!“
b) „Asîe dice mundr'a mea:
Sà facu dio'a ce-oiu potè;
Sér'a sà me ducu la ea!“
c) „Oh! lelitia, lelisióra!
Sprincenele me omóra,
Ochii tei me baga 'n bóla
Sî me chiama de la scóla!“

Eu càtu ce-i am auditu,
Indata i-am sî opritu,
Spuindu-li acuratu:
Sà se lese de strigatu!
Cine 'n lume-a mai gasitu
La romani sî chiuitu...?!
Alt'a cu totulu erá —
De pre „esuháj“ ilu strigá! —
C'atunci eu le secondám,
Mai multu dór' ca càtu poteam!
Sî faceam d'in „Ardelén'a“ —
Ceea ce „Csárdás“ se chiama
Destulu, cà li-am demustratu,
Càtu publiculu s'a miratu,
De capu-mi celu iscusitu,
Candu mi ti i-am dascalitu.
Cà-ci asîe incetu li-am spusu,
De chiar echo mi-a respunsu! . . .

. *lyi.*

DECLARAREA DE AMORU

I.

La clas'a „cult'a.“

Junele incantatu de frumsetiele (materiali) a le
alesei sele, cu insufletire rara declara iubitei:

„Tu esci unu adeveratu angeru, scump'a mea!
Concentrate sunt in faci'a ta tóte gratiile ceriului sî
a le pamentului. O, frumósa esci ca visulu melanco-
licei fantasi; ca poesi'a in farmeculu seu; incanta-
tória ca doin'a lina! Iubirea ta e pentru mine
cuibulu vietii in care se ivescu diorile diminetti, ochii
tei isvorulu fericirii mele, éra buzele tele sunt flori fru-
móse, d'in cari sî-suge sufletu-mi viéti'a De nu te-am
pururea in vederea ochiloru mei, atunci me uscu, me
topescu de dorulu teu.“

Sî copil'a i crede, e incantata de frase poetice,
se marita dupa june, ca acest'a sâ nu se usce de
doru; candu mai tardiu (gatandu-se banii) urméza pros'a
vietii. Clas'a asîe numita „cult'a“ se multumesce cu
fenomenele, cu frasele góle, cari su-placute la aparin-
tia, dér sunt lipsite de essentia, sî astfelu lipsesce
bas'a essistintiei, temeli'a fericirii,

II.

La clas'a „de diosu.“

Se 'ntelnesce coconasiulu cu servitoriulu Ioanu,
sî-lu intréba:

— „Ioane, dragule, mi-ai scii tu spune, ce e o
femeia?“

— „D'a-poi cum sà nu sciu! Femei'a e o muiere,
cum e buna óra sî servitóra nóra, Anusic'a.“

— Fórté bine. Sciu bine, Ioane, cà ai avutu,
séu ai, vr'o iubita. Mi-ar placè sà sciu inse sî aceea,
cum te-ai cunoscutu cu ea?“

— „Fórté usioru. Eu am vediutu-o, ea inca m'a
vediutu, chiar atunci, candu dlu sî dn'a te-au dusu la
scól'a mare.*) Eu am vediutu-o, cum taiá la costrene
pentru vaci, sî am vediutu-o cum se chinue de amaru.
M'a placutu de ea, cà-ci erá frumósa ca sî unu tuli-
panu d'in gradina. Mi-cadea a gele, vediendu-o cum
lucrà de aspru, incátu o apucasera sî sudorile; deci
mi-am pusu in gându sà-i dau mana de ajutoriu, sî
asîe m'am apropiatu de ea mereu ca o mîtia, pone
ce i-am pusu man'a pe ochi, sî am intrebatu-o, sà
ghicésca, cà cine e? Ea indata mi-a spusu numele.
Eu fórté m'am miratu; ea inse mi-a descoperitu, cà
nu m'a vediutu, ei me pórtá in gându. Destulu, cà
asîe s'a intemplatu, cà in loculu ei eu am taiatu
costrene, éra ea s'a culcatu pe verdétia sî a inceputu
sà cante doine de iubire. Sî dupa ce am gatatu, ne-
amu luat pe cale sî amu plecatu càtrà casa. Sî
destulu, cà ne-amu sarutatu, sî a-poi nu sciu cum
este, de sî astadi o iubescu cu doru nestemperatu.“

Vedemu, cà clas'a „de diosu,“ clas'a persecutata,
pune pondu pe sinceritate, de aceea neci cà e asîe
de demoralisata.

Activitate pastorale.

— O vedere: cum se aplica in praxe studiulu „Pastora-
lululu,“ ce-lu invétia elevii institutului teologicu. —

I.

Fóia verde, lobodiste, —
Buna veste la Saliste:
Unu preotu cu crucea 'n frunte
Sî cu mandrutie multe,
Dupa unu servitú mare,
A plecatu la adunare
In alu Pasciloru postu mare.

II.

Éra Vuti'a sî Anutia
Asceptau pre la portitia:
Dór aduce Domnedieu
Pre bunu servitoriulu seu . . .

III.

Candu de-o-data ilu diarira,
Mare hasu mi le cuprinse:
Iute més'a asternura
Cu mancári sî beutura,
Totu cu vinu sî cu pelinu,
— „Cà-ci a-rare (?) ne 'ntálnimu!“

IV.

Amendóue ardu in focu,
N'au astemperu la unu locu;
Candu de-o-data pre furislu
Vine pop'a d'in Gál-isfu,

*) La cea a sinodului eparchiale gr. or. romanu d'fu Aradu, proi-
ectata de dlu I. P. Desénu inca la anulul 1870.— ?

Pop'a D. Anu
Sî Rachiti Anu,
Car' de care mai caruntu
Sî in glume mai profundu.

V.

Frundia verde de secara, —
— Ah! parinte buna séra,
Am auditu o veste-amara.
Cà Nutia jace sà móra
Sî o dóre la-animióra.

VI.

— Totu asiè sî eu parinte
Cu gur'a fripta de sete,
Venii sà me bagu in bóla,
Dór Nuti'a d'in patu sà scóla.

VII.

Ér Vutia cu iscusintia,
Maica sî calugaritia,
D'in graiu dulce li vorbesce,
Pre parinti i domolesce
Sî viéti'a li 'ndulcesce;
Cà-ce chic'a-e de anele
Sî gur'a faguru de mniere!

VIII.

Câte-va vorbe schimbate
Sî pocale stracurate
Li procura voia buna
Sî 'n parechi ei se aduna;
Pre Máiti'a cea nebuna
Dupa vinu sî apa-o mana.

IX.

La feresti perdele tragu,
Sî 'ncepu, ca unu areopagu,
A face unu sfatu d'elu mare
Pentru Marti'a venitóre;
Cà-ci ei sunt cei mai alesí,
La Mitropolitu tramisí
D'in sinodu protopopescu,
In proiectulu ungurescu.

X.

Pone planulu se finí,
Máiti'a nóstra sosí
Cu vinu sî cu apa acra,
Traiulu sà li recorésca,
Sî barbele sà li crésca,
Sà li crésca, sà 'nflorésca.

XI.

Totu asiè continuara
Mai bin' ca pon' la o óra,
La o óra 'n mediu de nópte,
Petrecura cu dulci síópte, —
Vuti'a cu glasu ingerescu
Cantá unu versu romanescu:
„Roman'a“ cea laudata,
De teneri cu focu jucata.

XII.

Preutés'a, supàrata
Sî de Vuti'a insielata,
La fatia de locu veni
Sî pr'in feréstra privi;
Dér' nemica n' audi?

XIII.

Vecinele, cu guri rele,
Pandescu, for' de 'ntardiére,
Tóta nópte n'au odihna,
Sî-sí petrecu cu voia buna.

XIV.

Asemene popii nostri,
In aceste carnelegi,
'nbetraniti in fordelegi,
Pop'a D. Anu,
Sî Rachiti Anu
Sî-petrecu ca mai 'nainte;
Dica lumea mari manunte

Saliste, in septeman'a patimiloru, 1879.

Unu judetiu cu pérulu cretiu.

Literatura si latratura.

Ne folosimu de acésta ocaziune a constată, că in tempulu mai nou a esitu in Losontiu o nóua gramatica tiganésca sub acestu titulu: „*Cigány nyelvstan, írta Ilnátko György főgymnasiumi rendes tanár.*“

D'in acésta, altumintrea pentru noi tiganii in priviinti'a literaturii fórté meritata, gramatica nu vedemu isyórele, ce dlu profesoru le a intrebuintiatu neci pre de parte aretate, ceea ce dupa mult'a nóstra straduintia amu fostu norociti pre alta cale, a aflá, tienendu-ni de detoriintia a le publicá éra-sí pe alta cale.

D'in paradigmele usuate in acésta gramatica, care la tempulu aparentii ei fu priimita cu entusiasmu, fore relatiune la isvoru, nu se constata că dlu profesoru este in stare sà vorbésca cu tiganii nostrii de rondu.

Pone vomu fi studiétu bine acésta gramatica meritata, nu recunóscemu de adeverata asertiunea ei pag. 11. aline'a penultima, care suna asiè:

„A mi az állapotjegyző-ragot illeti, azt alkalmasint az „oláhból“ vették át, és indosz-ba megy át, pl. tergyindosz=állva, (kergyom odova tergyindosz=tettem azt állva,) besindosz=ülve, (csinel besindosz=izülve), pchirindosz=járva, stb.

Noi cunóscemu limb'a romana, déra ni-se pare că autorulu a luatú citatulu acest'a d'in óre-care isvoru secatu, fore sà caute la structur'a limbei romane, că afla-se intru adeveru atari terminatiuni finali de valóre pre „indosz.“?!

Noi nu cunóscemu atari terminatiuni d'in punctulu nostru de vedere tiganescu pornindu. Cunóscemu terminatiuni cu „os“ in limba greca, latina „osus“ sî romana „osu“ p. e. „agathos“ „furiosus“, „morosu“ — Mai curendu póte se ar potriví form'a part. futuru latinescu — in „undus-a-um“ p. e. „moribundus“, „faciendus.“ De-o-cam data atát'a.

Ciurila.

*) Szamáriz sî szomárisz dupa dlu Ilnátko insemnéza asinu, ung: szamár. — Noi tiganii in genere avemu altu cuventu pentru acésta insemnare, sî a-nume „purika.“ Ceea ce se póte vedé sî d'in Dr. jur. Richarek Liebich „die Zigeuner in ihrem Wesen und ihrer Sprache. Leipzig. 1863.“

LOGICA.

Locotenintele. Spune-mi, de ce nu-ti este iertatu să dormi, candu esci la panda?

Recrutulu. Pentru că trebuie să fiu trézu.

Locotenintele. Sî de ce trebuie să fii trézu?

Recrutulu. Pentru că nu-mi este iertatu să dormu.

Trénc'a și Flénc'a

F. Bine, că te-am intelnitu o-data; credeam, că ai ratecitu pr'in lume și tiéra.

Fl. No, lucru mare trebuie că ai să-mi descoperi, de me ascepti cu atât'a doru.

T. D'a-poi lucru nu e asîe de totu mare, că-ci e cam de tôte diiele; ci voiescu să-ti audu odata și parerea ta in privinti'a lui. Sî a nume, asî vre să sciu ce tieni tu despre holteii nostri: de ce imbetranescu ei ca junii?

Fl. D'a-poi tréb'a e usioru de esplicatu. Femeile de acum'a sunt pré lucuóse, iubescu pomp'a, și nu casnici'a; éra junii nostri nu sunt in stare a spesá la sume mari de bani și a face la detorii pentru lucsu și nepasare, pentru ca casatorindu-se să fia constrinsî a mancă pr'in birturi, că-ci dómn'a tenera, stapan'a casei, nu scie ferbe.

T. N'ai dreptate, soruico. Nu fetele-su caus'a, că junii imbetranescu, necasatoriti, ci insisî junii, că-ci déca se arangéza balu sên alta petrecere, junii alegu la jocu de comunu fetitielle cele mai impodobite, cele mai afectate cu pretiésele loru; aceste jóca pe 'ntrecute, trecu d'in mani in mani, nu dóra pentru că ar intruni insustrile unei femei casnice, ci pentru că sunt avute, și averea loru se manifesta in vestminte și pretiése. Fetitielle casnice, cu insustri bune, pr'in cari ori ce teneru s'ar ferici, dér sormane, morale, că-ci nu facu detorii ca să brileze pe puff. — nu jóca, nu-sî petrecu, se urescu, că-ci tenerii nu sunt atrasî pr'in óre care magnetu lucitoriu, éra averea interna cu greu devine la lumina. Ast'a merge pe di ce merge totu asîe, și urmarea trista e, că femeile imbraciosiéza cu caldura luculu orbitoriu, măcar pr'in ori ce midilóce, numai ca să fia placute și să aiba trecere pretotindenea; éra junii și-petrecu, se incanta de adi pe mane, totu viséza de casatoria; dér candu s'ar decide a se insorá, o patiescu ca filosofulu celu grecescu.

Fl. Cum a patitu-o acelu filosofu?

T. D'apoi asîe, că éra o-data in vremea betrana unu filosofu. Sî est'a avea unu pretenu d'in altu

orasu. Intalnindu-se o-data intréba pretenulu pre filosofu: „insoratu te-ai, mà?“ „Ba, — respunse filosofulu. — sum inea pré teneru!“ Sî dupa vre o 10. ani érase intalnira, și atunci pretenulu éra intrebá pre filosofu: dér insoratu te-ai mà?“ „Ba! — respunse filosofulu, hotaritu. — „A-poi cauta, și te insóra!“ — ilu indemná pretenulu. — „Acum sum pré betranu! . . .“ — ii replicá filosofulu.

Tand'a si Manda.

T. Buna vremea, Mando!

M. Buna să-ti fia anim'a!

T. Mai traiesci, mà!

M. Da, éta asîe; dér tu?

T. Fórté ti multiumescu.

M. Ai fostu la orasiu?

T. Da, am fostu.

M. Ce ai dusu la tergu?

T. Scii, — piei de iepure și córne de tiapu.

M. Ei bine, avut' au pretiu?

T. Cele d'in urma — da.

M. Sî cele d' antaiu?

T. Neci pré pré, neci fórté fórté.

M. Cum?

T. Éta asîe: córnelé le cumpara tare, le ducu in Ardélu la Sibíu, să decoreze pe telég'a pragoslavlica cu ele; încátu pentru piei, de la acele vindui numai códele, și mai cu pretiulu intregu.

M. Sî ce voru fi facendu cu ele?

T. Unii spunu, că totu pentru telég'a duhovnica, éra altii dîcu că „Scól'a română“ trebuie să aiba códa, și asîe concuréza cu telég'a.

M. Va să dica: „Scól'a română“ are códa, éra telég'a córnelé!

T. Nu sciu; mi spuse dascalulu, că toti o să portámu códa și córnelé cu tempulu.

M. D'apoi córnelé ni-a mai pune și boreselé, déra códa cine să ni puna?

T. Domnii!

M. Ba, să o tjena pe sém'a loru!

De pe la cas'a satului.

Dloru F. L. și N. G. in Aradu: bine ati deslegatu ghicir'a numerica d'in nrulu 5; déra epistol'a Dvóstra de datulu 27/IV. a. c. mi-a sositu la mana numai dupa inchiaierea nrului 6. și astfelu nu am putu-o considerá.

Dlui I. C. *Lapusnicu*: de a-ici ti s'au inaintatu; că-ci abonamentulu l'am aflatu inprotocolatu. Caus'a nepriitirei déra are să agraveze pre careva oficiu postale. Priimindu reclamulu, ti le am speditu d'in nou. Speru, că de atunci nu va fi mai obvenindu unu asemenea casu.

Dlui I. P. R. in L. — Diariulu cauta să fia variatu, și d'in asta cauza nu potu editá de o-data tôte operatelu, ce ar fi să intereseze numai pre unii. Cu deslegarea ghicirei d'in nrulu 2. te-ai intardištu. Precum vedi, de la 1. Aprile încó s'a inceputu regularea, și se va mai continuá gradatu, pone la aducerea ei in starea de mai inainte, firesce, contandu pe inmultirea abonantiloru. Celoru anumiti in Fagaraslu li-am tramisu. Publicarea indegetata iuca se va face. Multiamu pentru viu'a interesare, ce desu mi-o dovedesci.